TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI Sınıf-11

KONU SOHBET

ZENGİNLERİN İFTAR SOFRALARINDA

"Trakya İftarları" başlığı ile yazmış olduğum makale okunmuşsa elbette onda yazılı olan: "Bu taraflarda bir anane vardır. Ramazan'a iki üç gün kala zenginlerimiz fakir düşmüş, kalmış akrabalarına pirincinden yağına varınca erzak gönderirler... Bundan başka eve giren bütün erzak ve eşyaya fukaranın hakkı verilmeden el sürülmezdi." satırları da okunmuş olsa gerektir. Bu üç satır bize koca bir yardımlaşma mazisinin hatıratını uzun uzun söyler. Varsın içimizden işine gelmeyenler maziye bakmaktan yüz çevirsinler... Onlar, sanki bu gidişle istikbali mi gözetliyoruz, demek istiyorlar? Yağma mı var?.. Hangi gözle, hangi gözlükle, hangi dürbünle? Mazi ile hâli mukayeseden, tahminden aciz olan, böyle derin bir meçhuller denizinde mutlaka bocalar. Dalarsa bir daha yüze çıkamaz!..

Bir millet kendi mazisini bütün olayları, ananeleri, onu hâlden ayıran bütün küçük farkları, şekilleri, hatıraları, hududu, hatta haritaları, bir nevi sinema demek olan tarihî, içtimai, felsefi, iktisadi panoramaları ile bilmedikçe istikbali göremez. İstikbali görmek marifetini, maziyi toplamak suretiyle beşeriyet içinde ilk vakanüvis kim ise o icat etmiştir.

Her ne ise!.. Gelelim bahsimize:

Bu yardım usulü yalnız Trakya'da değil, İslam'ın hemen her diyarında geçerlidir.

Vakti saadette fukarayı sâbirin kafilesini teşkil eden Ashabı Suffa'ya edilen yiyecek yardımı sonraları, bin güçlük, bin zahmet ile açtığımız aşhanelerin elbette mükemmeli olan imaretlere dönüşmüştü. Hem de böyle başa kakmakla değil, fisebilullah!.. Fukaranın ne adedi sayılırdı ne de şahsiyeti aranırdı. Yalnız kocaman kapıların üstüne:

"İnnema nut'imüküm" ayeti celilesi yazılırdı. Senin için, benim için, onun için diye ayrımlara gidilmezdi. Alçak gönüllülükle:

"Livechillah..." denir, açık bırakılırdı. Âlâ buğdaydan fodlalar; âlâ pirinçten, buğdaydan çorbalar; etli, zerdeli pilavlar; nazlı aşlar, kavurmalar yapılır; tas tas ihtiyaç sahiplerine verilirdi. Öyle kazanları vardı ki insan içine düşse boğulur, öyle kepçeleri vardı ki bir dolusu insanı doyururdu. Merhametin eksildiği yerde bereket durmaz. Siz ey bununla "kadın sözü" diye eğlenmek isteyenler!.. Şu günlerde bir fakire bir kâse çorba içirdiniz mi?.. Hele bir tanesinin yavaş yavaş koluna girip de onu minnet yükünden kurtaracak şekilde doyurun da bakın, hissedeceğiniz tokluk, sizi kaç gün idare eder? Ben çocukluğumda gördüm. Ekseriya kadın erkek, evin büyüğü her kimse; iftara yakın mutfağa iner, aşçısı var ise ona:

"Neler var?" diye sorar, o da bir bir sayar, aşçısı yoksa bizzat kendisi tencereleri yoklar, zihninde topladığı yekûn üzerinden çorba başta olmak üzere üç veya dört beş türlü yemek seçerdi. Bu yemekler çoğunlukla çorba ile beraber et, bir pilav, bir tatlıdan ibaret olurdu.

Bunlardan sahanlara, kâselere veya tabaklara koydurur veya koyar, kapaklarını kapar, bir tepsiye dizer, üstünü örter; ya kendisi ya oğlu, kızı, karısı veya bir adamı ile herhangi bir fakirin evine götürüp verirdi.

"Pek mi çabuk yolladım?.. Öyle ya... Çorba kâsesinin altını unuttum." Evet. Çorba kâsesinin altını! Buraya da hâl ve vaktine göre çeyrek, yarım, bir lira yapıştırmayı unutmazdı!.. Ondan sonra kendi sofrasının başına geçer; hamdla, salavatla iftar topunu bekler, duydu mu ferih ve fahur orucunu bozardı.

"Biri yer, biri bakar, kıyamet ondan kopar." derlerse inanın. Bize hayır ve mürüvvet hususunda eksiklik geldiği günden beri açlığı hatırımızdan çıkaramamış olduğumuzu az çok düşünmekle idrak edebiliriz.

Pek etraflı hatırlarım ki akşamüstü evine, konağına girer girmez ilk adımdan sonra:

— Sofralıklar gitti mi? diye telaş gösteren zatlar çokça idi. Hele "gitmedi... hazırlanıyor..." denilsin kabil mi?

Mahallelerde esnaftan, orta hallilerden beş-altı zat birleşir, sıra yaparlar; birer ikişer gün fasıla ile imam efendiyi, hacı efendiyi, birinci muhtarı iftara davet ederlerdi. İmam da hacı da muhtar da bu davetin, muhtaç mahallelilere delalet etmek manasını taşıdığını bilirler; ona göre beraberlerine davetli alırlardı.

Bu işler bütün el altından yapılır, görülürdü. Kiraları bu türlü gizli hayırların biraz açığa diş vurmuş nevidir, ilan ve açıklamadan çekinilirdi. Hatta birini methüsena etmekte:

"Gizli fukarası pek çoktur!" denildiği bu sebepten ileri gelmiştir. Şimdi, on kuruş verdin mi -güya başkalarına da şevk getirsin diye- gazeteye yazdırmak için yazı işleri odalarına gide gele yoruluyoruz!..

Evet, böyle bir hayırlı işi ticaret reklamları için yüklenenler hakkında açıkça bir şey söylemeye hakkımız yoktur. İhtimal ki bu nevi ilanların, diğer mürüvvet sahiplerini ikaz etmekte az çok faydası bile vardır. Maksadım, hayır ve mürüvvetin Allah indinde olmasındaki makbuliyeti tekrar etmektir. İşte İslamiyet'teki hikmet, insanlıktaki bu makbuliyet ile aşikâr olur. (...)

Ahmet Rasim, *Ramazan Sohbetleri*

METNİN İNCELEMESİ

KONU: Ramazan ayında yapılan yemek yardımı geleneği.

ANA FİKİR: Yardımın gizlisi makbuldür.

YARDIMCI DÜŞÜNCELER:

- Gelenek gereği, Ramazan'dan önce kişiler ihtiyacı olan akrabalarına erzak yardımında bulunur.
- Bir ulus, tarihini her yönüyle bilmedikçe geleceği göremez.
- Geleceği görme bilgisini ilk edinen kişi, ilk tarih yazıcısıdır.
- Eskiden yapılan yardımlarda yardım edilen kişinin sayısı, özellikleri sorgulanmaz ve önemsenmezdi.
- Merhametin azaldığı yerde bereket olmaz.
- Eskiden Ramazan ayında evde pişen yemeklerden ihtiyaç sahiplerine de verilirmiş.
- Ramazan ayında ihtiyaç sahiplerine yemek gönderilmeden ev sahibi yemeğe başlamazmış.
- Ekonomik olarak iyi durumda olan mahalle sakinleri, birleşip ihtiyaç sahiplerine yardımda bulunurlarmış.
- Ramazan sofrasına davet edilen mahallenin ileri gelenleri, davet edildikleri yere ihtiyaç sahipleriyle giderlermiş.
- Eskiden yardımlar gizli yapılırmış.
- Şimdi yapılan yardımlar, gazete aracılığıyla duyurulmaktadır.
- Önemli olan, yapılan yardımın Allah katında kabul görmesidir.

AHMET RASİM

Ahmet Rasim, Servetifünun sanatçılarıyla aynı dönemde yaşamasına rağmen sanat anlayışı açısından bağımsız bir yol izledi. Ahmet Mithat Efendi gibi "toplum için sanat" anlayışıyla eserler verdi. Eserlerinde araştırmacı ve gözlemci yönünü kendine özgü üslubuyla birleştirerek İstanbul'u, buradaki yaşamı bütün renkleri, çeşitliliği ve canlılığıyla anlattı. Zengin bir söz dağarcığına sahip olan eserlerinde Türk toplumunun XIX. yüzyılın sonu ile XX. yüzyılın başındaki birçok özelliğini yansıttı. Hikâye, roman, şiir, tarih, gezi yazısı gibi türlerde de eser vermekle beraber fıkra, sohbet ve anı türünde yazdığı eserleriyle tanındı. *Ramazan Sohbetleri* (sohbet), *Eşkal-i Zaman, Cidd ü Mizah, Muharrir Bu Ya, Gülüp Ağladıklarım* (fıkra); *Falaka, Gecelerim, Muharrir-Şair-Edip* (anı); *Resimli ve Haritalı Osmanlı Tarihi* (tarih) yazarın başlıca eserleridir.

SORULAR

SORU 1:

Aşağıdakilerden hangisi sohbet türünde bir yazıya örnektir?

A) "İşte Benim Zeki Müren Sergi Kataloğu", sanatçının kendi koleksiyonunda bulunan fotoğrafları, kostümleri, plakları, şiirleri ve arşiv görüntülerinden oluşuyor. Bazıları hiç bilinmeyen binlerce fotoğraf arasından seçilen çok özel kareler, sanatçının çocukluğuna da gündelik hayatına da ışık tutuyor.

B) Bir kimse ile samimi olmak; ona içimizi açmak, onun da bize içini açmasını beklemek demektir. Ya ben sizin içinizdekileri öğrenmek, size de benim içimdekileri söylemek istemiyorsam? Benden size içimi dökmemi beklemeyin, onu kendime, bir de yıllardır tanıyıp huyunu suyunu iyice öğrendiğim kimselere saklarım. Siz dostluğu öyle çarçabuk kurulur bir şey mi sanıyorsunuz?

C) Şair arkadaşım Ömer Erdem'in, Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın 100. yaşını, 100 şairle Dağlarca'ya giderek kutlamak gibi bir rüyası vardı. 100'e 6 kala Dağlarca sonsuzluğa göçtü. Çocukluğumda belki de 50'li, 60'lı yaşlardaki herkesin çocukluğunda, tanıdığı ilk şairlerden biriydi Dağlarca.

D) Beethoven çileli sanatkârlardan biriydi. Çok küçük yaşta babasının baskısı altında müziğe başlamış, zorla çalıştırılmak yüzünden müzikten nefret eder hâle gelmiş, gene de iradesiyle bunu yenerek küçük yaşlarda büyük başarılar elde etmişti.

E) Ziya Gökalp'in söylediği gibi, bir millet, ruhunu kaybettiği zaman bağımsızlığını da kaybeder. Türkiye'yi ayakta tutan, halkın sımsıkı bağlı bulunduğu tarihî ve millî kıymetlerdir. Her zaman yabancı tesirlere kendilerini fazla kaptıran aydınlara doğru yolu gösteren de odur.

Cevap: B

SORU 2:

Hayatı iyi karşılamanın sırrını bulabilmek için her şeyden önce gülümsemeyi öğrenmeli. Şu kıssayı siz de duymuşsunuzdur: Her hadiseyi güler yüzle karşılayan bir adama, "Eh€ Hayatta başarılı olduğun için sen tabii daima gülersin. Ama biz öyle miyiz ya?" demişler. Adam, bir kere daha gülmüş, "Yanılıyorsunuz hem de çok yanılıyorsunuz. Ben hayatta başarılı olduğum için gülmüyorum. Tam tersine! Güldüğüm için hayatta başarılı oluyorum." demiş. Bu söz boşuna söylenmiş bir söz değildir. İçinde bilinmesi gereken bir gerçek saklı.

Bu parçada dile getirilenler aşağıdakilerin hangisiyle doğrudan ilişkilidir?

A) Din B) Tarih
C) Mitoloji D) Sosyal hayat
E) Millî değerler

Cevap: D